

Quintessential

ρ-ββ 14

4 սպրին (22 մըրթ)

1853

ԱԿԱՏՐԻՑ. Խանգուացաց ուրախութիւնը՝ քահանցուց
պահական ուստիրութիւն բաշտակ առնելու համեմայք: Ըստ պահ
կարգինա աքրածութուուր էր Առանք: Աքենայի նարընտեր
արդյունակապահ:

ԳԵՂԱՎԱ. Աստիճանութիւն պրազութիւն է և շրջաբերա
կան: Փարոփի արքապետական արքանուոց: Այժմ այսուց:

ԵՍԱՎԱ. Թաղաւահայութեական զվարաւորութիւն
պարագաներ:

ԳԻՐՈՒՄԱՅԻ. Գլուխներ մեջ պատահութիւն ըլ:

ԽԵԼՈՎԱԼԻ. Խառնութեան մաս ու ըլ:

ՍՊԻՐԻ. Կանչըրուն ըլուառութիւնը: Խառնի ձեռ
նարգիւլ:

ՕՄԵԽԵԱՆ. ՏԻՐԱԽԵԱՆ. Սիրուայի պար:

ՃԵԽՈՎԱԾԻ. Ըստամի ուժեան վիճակ:

ԻՎՐԻՎԱԼԻՎԻ:

ՈՎՈՒՆԴԱԵԿԱՆԻ. ԵԶԳԵՑԻ ՎԵՐ. Վարդ Մուսք
կամ Գուլ:

ԱՄԲԵԽԵԱՆՎԱՆ. Դիմաներուն պատճինինը: Կ. (Հա-
րուահանժին)

U.S. PAT. OFF.

ՎՐԵՄՆԱՅԻ ԱՊՐԻԼԻ 3

ԱԽՈՏՔԵՐԸ ՎԵՀԱՓՈՎ ԿԵՍՄԵՐ՝ ՊԱՆԴՈՂԱՐԿԻ ԺԵ
ՔՐԵԱԿՅՆ ԽՈԼԵՄԱՆՑ ՀԱՅԱԽ ՔՆՆՈՒԺԵԼԻ ԵՆ ՄԱԿԻ Ե.
ՂՈՂԵՐԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ՊԹՎՐԱԿԵցնելու և ԹԵՐՈ-
ԽԻՒՆ ՇՆՈՐ ՏԵՇԵ ԱՆԿԱՆ ԲՈՎՈՒՄ ԱՌ Ե ԽԱՆԱԳՐԻՒՐ. ԻՆ-
ԱՆԳԱՄ Ա ԵՆՆ ԱԿԵՆ ՄԱՐՏԻ 22-ԻՆ Ա-ՀԱԿՈ- ԵՌ ՀԱՆՐԵՎԱՆ
ՎՐԵՄՆ ԽՐԻՍՏՈ Ճ ԱՎԼՈՐԴ ԽՈՎՈՎՈՒ Ը ԿԸ ՊԵՆՆԻ. “ԵՎ
ՀԱՆՐԵՎԱՆ ԽԱՐԴ ԱՌ, որ ԵՐԵԿ ԽԱՆԴՈՎՈՎԸ ՀԱՅ ՀԱ-
ԱՎ, ԹՅՈՐ ՄԻՔԻՆ ՄԱՆՈՂՆԻՐՈՅՆ ԱՎԱՍԱ ՅՆ ԵԱՆ ՄԱՐ-
ԱՄ ԱՍՏՐԱՋՐԱՄ ՄԻՆՆ ԿՐԱՆ. ԱՐՔԵՆ ԱԽԵՋՅ ՎՐԵ-
ՔՐԱՋՐԻՆ ՐՈՎՈՐ ՅՆ ՁՈՒՐՈՒՆ ԱՌ ՀԱՄԲԱ ՖՐ ԿՐ ՎԱՐ-
ՄԵՐ, ԱՌ ԱՆԱԳՆԻԿՈՎ ԿԵՐՊՈՒ ՏԵՎԵՐԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ
ԱՌ Ե ԵԳՈՂԵՐՈՒՆ ՇՆՈՐՀ Ք ՎԻՇ ՈՐ ՐԱՄՍ. ԽՆԻՔԱՅ ԱՆ-
ՊԱՅԱՋԱՆ ՇՆԸ ԱՄ ԲԻԽԱՆ ՖՐ ԱՊՈԽԱՆԱԿԵՐ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ Ա-
ՄԵՆ ԱՎՈՒՐՃԱՆԲԻՆ ԱՌ. ԲԱՆԱԿԻՆԵՐՐ ԽԱՆՈՒԺԵԼԵՆԻ Ա-
ԱՆ ՎԱԴԱԿԱԿԻ ՃԱՎՈՒ ՎՐԵՆ ԳՐՈՒ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ ՆԱՆԵ-
ԴՔՍԱԿԱՆ ՊԱՅԱԽԻՆ (Palazzo ducale) առ շի. Կ
ՎԻՋՈՎԵԲԻՆ, որ, ԽԵՎԱՆ ԿՐՈՄԵՐ, ԹՈՂՈՎԵՑԵԱՆ
ՀՐՈՎԱՐԱԿԻՆ ՏԱԽՈՎԵՇՈՒ ՊԻՄ ՈՐ ՐԱՄՐ. ԶՈՐՐ
ԿՈՐՋԱ. ՉԱՐՏՈՒՐ ԿԵՎՐ ԵՐ, ՊԱՐԱՇՈՒՐԱԿԱՆԵՐՆ ՄՐ
ԱԽՈՒՆ ԱՎՋԱՆ : ԽԵՎՈՐԵԱՆ ՄԱՅ ՀԱՎԱՆԱ ԱՐԵՆԵՐԸ
(բնուածնէրը), ՈՐՆԱՌ ՇԱԱՆ 60 ՀԱՋԻ ԵԲՆ, Ի-
ՐՈՒՆ ԲԱՆՈՒՐԵՆ ՀԱՄԱԼԵԳՈՅՆ ԱՌ ՊՐԵ ՊՐԵ ՀՐԱՎԱ-
ՐՈՒ ՔԵՐԱԿԵՐԱՆ, որ առ են ԵՊՈՂԵՐՈՒՆ ԱԼ ՈՎՐԱ
ԽԱՆՄԵԵՆ ՃԱՎՈՒՐ ԿԱՐՃԱԿԻԵՐ. ՀԱՅ ՊԱՏԱՐԱՅԻ ՀԱՅԱ-
ԱՋՈՎԱՆԵՐԵՆ ԱՆԿՐ ԹՈՂՈՎԵՑԵԱՆ ՀՐՈՎԱՐԱԿԻՆ ՄԻՆԻ
ՃԱՎՈՒ ԿՈՐԴԱՎՈՅ : ՀԱՐԵ թէ ԴԱԿԱՆ-Ն ՊԱՐԱ-
ԽՈՎՔ ԿՈՐԴԱՎՈՎՈՒ ԵՐ, ԱՅ Մ' ու ԽԵՐԿԱՅ ԵՊՈՂ
ՀԱՂԱՐԱԿՐ ՄԱՎՐԴԻԿ ԱՐԱԲԱ ՅՆ ԵԱՆ ԱՊԱՂԱԿՆԵՐՈՎ
ԱՌ ԹՆՎԱՐՄՆԵՐԸ. սկսան. ԽԱՎՈՎԵՑԵԱՆ ՇՆՈՐՀ Ք
ԲՆԻՔՆԵՆՑԵՐԸ ՄՈՎՈ ՄՔՆ ԿԱՅ լային ԵՆ ՀՈՐ ԿՈՐԴԻ
ԿԵՋԱԴ ԿՈՐԴԱԿԻՆ ԱՎԱՉՈՅՆԱԿԱԼԱՎՈՅ ԲԱԼՈՅ ԿԵՆԵՐՈՅ
ՔԱՅ ԽԵՎՈՎԵԼՈՒ, ՊԱՆՈՒ ԿՈՐԴԱՎՈՎԵՐԵՐՆ Ա. ԿԸ ՀԱՅ
ՌՈՎԵԲԻՆ : ԽԵՐԵԱՂՆԵՐՈՒՆ ԱԽԵՋԵՆ ԱՌ ՀՐԱՎԱՐԱԿԱ-
ԽԱՆԱԿԵՐՆ, ԹԷ ԱԿԵԽ ԽԵՎԵ ԱԿԵՐ Կ' ԱՎԵՆ ԵՐԵԼԵ
ԱՐԵԱՆ ՎԵՐԺԻՆ ԿԱՄՔԻՆ ԽԱՄԱՐԻ ԽԱՄԱՐ ՌԱՅ ՔՐԱ-
ՅԻՆ ԵՐՐԵՔ ԱՌԵՆՈՒՐԱՋՐ ԱՆՀԱՊԱԽԱԿԱ ԹԵԱՆ ԽՈՐ-
ՀՈՐ ԱՌ ԽԵԲՆ ԱՐՋԻՆ ԱՌ Ե ԽԵՎԵ ԱՆ ՎԻՇ ԺԱ

Նին առջեւը գետց ու իր արախական հորհակայութիւնները լոյսնեց . Եղին աւստրանը քաղքին է պիսկողութն ու գաւառապետն աներօն առջեւը կրկնուեցաւ : Կրիկաւնը ժողովուրդն ինքնակամ բացր քաղաքը լուսաւորեց : Հայ (Ճիշտամիկ) զարձող ներեալները կրկնի և կրկնի կր հաստատեն թե գաւառապետն քննութեան տաեն շատ քողզբութեամբ նայուեր է իրենց : — Եղին պերն արիշ

քաղաքներէն ալ կու գան:

— Ո՞րպէս 30ին միջնավառ կողորդ սովորական տրամադրութեաններօնց կարգինաւալս Անան խաչքրագիր և տեմափառ Միքայէլ Ալիաքենդրէլա քահանայապետական Նուռիբակին գլուխոր դրաւ: Հանդեսնեն յստաշ Ալիենայի Գերազարուի ՅԵՆԵՐ օգնական եղինակով ձայնաւոր պատարագ ըստաւ, որմէ եղագ գնեմապատի: Նուռիբակը կոչսեր Ներկայանայօք՝ անոր ձեռքէն կարմիր խաչքդակն իր գլուխի ընդունեցաւ, որուն վաստ երգուեցաւ Զ.Ք.Շ. Ա.----ծ զոհաւմեան երգը: Բոյզը կոյսերական ընտանիքը, գեւապաններն ու շատ մեծամեծներ նոյն հանդիսութեան ենթից են, եւ ունեն ալ առ սուսպիր արդինաշատ եւ մեծարդյոց անձնն իրենց մասներին նոր հաւորաթիւնները կը յայտնեն:

— Վարսի ձևն զիշերը օրդի չի կունապատի.
կորդինալ իշխան արքեպիսկոպոս Մաքար Յամանիք
Առմենական Եկեղեց ու ուրիշ՝ ՀՀ՝ 83 տարւան հասակին մէջ՝
թագի Ծիանդավանեան մը Եւրոպ վախճանեցաւ : Կը
անձը զանազան երեւելիք տա պահութեան մոցն ու բարե
բարի յատկութեանցը համար ամենուն ալ շատ սի-
րիք ու մէծաբաց էք : Կը Ծիանդավանեան առեն նցն-
ուիկ վեհապատ մազմակայսրութիւն ձեռադրու լուր
ինձրեց անոր որպիսութեան վրայ : Կը մահուան
սախընթաց իրիկունք բոլոր իր եկեղեցականաց ժո-
ղովն իր մահման բոլըրութիւն ձնիկ վրայ զարդ իրեւոց
սիրելիք հօրը մեջանին օրհնութիւնը խնդրեցնին, զըրն
որ խնդն ալ մեխինարեալ պատի. տուաւ անոնց
Հայու սրուաշործ էք առ տեսաբանը, որովհետեւ : Այսն
մահանախու կարդիբանց իր հովանուին խնամեցր
յանձնեալներուն միշտ յատակ ու համապնդ ցցցիք
առ ած բարագի իր ծանրին հոյրաբարութ ու աշ-
տականն հոգացն վրայ, առեն ալ մէծէն մինչեւ
պատիկ տնիեղնութեամբ ու որդիական զինաց էք
յայտնեն իրեւոց անհարին ցան այնուիս մէծ կո-
րուսանան վրայ :

— 1) ԵՀափառ Կողմորը Մարտի 26ին ու իշխանության պահպանության մեջ գլուխապահի Յանձնիչ Արմենի՝ Բաշկերեան ասպելը, որն որ Անքարի (Կոստանդնովի պահպանության երես յու աջադցին տեսուչ արքեւելեան ձևակրանքն, որը արքեւելեցի Առաջի Առաջի պահպանակն ու Հիմարանարաններու անձնիքը պատասելած էնէ ի մեր կը վարդին Կոփառ իր խոհեմութեամբը, զիտութեալին ու ընդհանուր էն ազգային եկեղեցական իրաւաց հմատվեալիքը մէջ համբառ տուցած է, եւ Հիման Առաջի պահպանի ու Հառման մէջ Նոր Հնուուելու կրօնական գաղատպրին (concordatus) համար ինք զրուած է

երեստուած Աւարդայի եւլուսկուածոց ու վիճա-
փառ կայսեր Կողմանէ, բնշօք նաև Արքապահ
Բահանայապետին Կողմանէ ալ Գումարտա Կարպի-
առ նուիսակը:

90116

Հաստանեց թէ Փերիշաբ անձամբ կը խօստովոնի որ
ազատ կամք ու հասարիու խորհրդած աթեամբ
Արքեպիսկոպոսը ազատուած է, թէ ազատամբու-
թեան մէջ աեռոք ունի, թէ գիտութեամբ գլուխ ու
ազբանմէն տուած է ազատամբներուն եւ թէ
վրան յայտնապէս զլուկ ու աղջոնմէն եր կրած է:
Սար փռց Փերիշապէն փաստաբանն եղած ակնասա-
նութիւնները մեծ ճարտառանութեամբ առէն կեր-
պով ցրեց եւ խօսքը ընթեղմնալէն եռքը առջոկից ց
որ իր պաշտպանեալն ազատ թող տրուի: Դուսա-
րանի տուիանց երկայն խորհրդակցութենէ ետքը
սպանութեան ամբաստութենէ ապաս հրատարա-
կեց զՓերիշաբ, բայց չունիսի ազատամբութեան մէջ
մաս ունենալուն համար մշտնջնաւոր պատոր դա-
տապարտեց:

— Փարփէն Մարտի Հեթե կը զբեն որ Սուրբ
Տեղեաց խնդիրներուն որչամունց Համար մօներս
Կառաւանդեւապիս յոզգք մը պիտի ըլլայ, որուն
մէջ պիտի գտնուին Տաճկառան, Վաղցիա, Առ-
տառասան ու Խաչե. Եւսորիս իր վափաքքին համեմատ:
Եսէ զատ կը խօստի նաև որ Եւրապոյի մէջ ժո-
ղով մը պիտի ըլլայ Աթեննա կամ Լոնսոն, արե-
ւելքի վերաբերող ամէն ինդիրներուն որպում մը
տպայ Համար:

— Կրբեւ. առողի կը խօսուիք ո՞ր Քուլապին իշխան մասնաւոր ընդունմելու թեամբ ո՞վ Խուսի կայսեր յատուել ձևուացը մէկ համակը Գաղղիացոց կայսեր տուած ըլլայ:

— Կըրկըյս ատենէ վեր Պարփից մէջ մորոք հայր
սպանիսկական ցրամաբռութիւնը հոն ալ խօժելու,
որուն հտմար արգէն ամէն Հարփիառը պատրաստու-
թիւններն եղած էին: Բայց կը բան որ կայզրուն հին
Սպանիսյի առ սօվորութիւնը Դասդիմա Խոթելուն բաց-
որոշակի գէմ՝ կեցուն ըլլըց: Եղան ձևուարկութեան
որաշտունէից կողմնէն ալ Հաւանութիւն չարուեցա:

፩፻፭፻፲፪

І таєм., Тарифі 19. - Іл.р.мн. об'єктів їх виробів
наявні в усіх секторах економіки та використані в
підприємствах: Енергетичні та промислові
підприємства, підприємства залізничного та
автомобільного транспорту, підприємства
постачання енергетичних ресурсів, підприємства
постачання газу, підприємства залізничного та
автомобільного транспорту, підприємства

արդի թեան վրայ իր միուրը լայտնեց : առ դիսաւոր-
րութիւնն , ըստ , մի մայս անգղիսկան եկեղեցւոյն
յօդուածներան ու 1603ին կանոններու վրայ կայու-
ցած է : Թեպէտ և կրնայ մեջն ըստ թէ Լուսերք
նոյն զիհաւորութիւնն ընդունած են չւասուրութեան
էրդուած թէելայ , բայց առ երգման մէջ մինակ Պա-
պին դիսաւորութիւնը կ'ուրացուի , չէ թէ թագու-
հայն զիհաւորութիւնը կ'Հայութամի : անոր Հա-

մար Խոյն երգումը Ակուսիվայի և կելչեցը յի անդամ
Ներն ալ կը ընեն, որն որ թափուհոցն ովաստորո-
թիւնը չկանոնար: Ան ալ բայցը բան չէ, որ մեկ
օրնէ հոյսոսի մէջ Եկեղեցականք ու աշխարհականք
հաւասար իրաւունք ունենան: Երգառութիւն ան պաշ-
տոնեան և պիտուպուն խօսքն գեմ բար, թէ թա-
գուհոցն զիստորաթիւնը Եկեղեցը յօդուածնե-
րուն փոյ կայուցած չէ, հապա երկրին պրենա
գրայ: Եսդիմկապան ասոր ասանել պատասխան տառւու-
թիւն ու պատասխան մէջ աշխարհ ու աստ

թագուհուն հսկելոր բաներու մէջ ունեցած գիտությունը բացարձիւն բացարձիւն զօրութիւնն ունեցած՝ մի մայս մայիսից՝ եկեղեցւ յօդուածներն ու կանանքներն են: Եթոյ ասքահցա շայ որ հստակ երաւամբ թագուհին ամեն իրաց ու անձանց վրայ զիմաւրութիւն ունի, բայց ոչ թէ աւելի հսկելոր ան թէ ախարհական անձանց ու իրաց վայ:

אָמֵן כְּלֹבֶד בְּנֵי עֲמִים

ՊԵՐՎԱՅԻ, ԵՄՈՒԹԻՒՆ 28: ԼՇԽԱԾԵՒ յեղափոխական
ԺՈՂՈՎՔԻ գրզառութեամբ մատերա ու երթինք մէջ զար-
ծադրուելու գաւաճանականի մի և մը պատրաստուած է Եր-
առուն փոքր հետեւայ մասնամասն առ վեցութիւննեւ-

լը Հրատարակուեցան : — Արդէն ինչ մ'առենէ միշտ ուղինի սոտիկնու: Ծիմն իմացեր էք որ բազմեգործ ութեան և և մարդաբարսկան նպատակաւ . կապուանձ մէկ քանի ընկերութեանք՝ իրենց ցուցուցած նպատակն ըօդորովն ուսար գործողութեանց ձեռք կը զարդեն, ի մասնաւորի գիտեր որ ծածուկ զենք կը ուղարկի: Աւստի անսոյ Ձմին տներու մէջ խոզարկութիւնները ընկեր առաւ, պատես հետեւու ժեւակ: շատ մը հրացան ևւ սուր գանուեցան: աս զէտիրէն, ըստ պատուքն երեւութի՛ շատ քիչքը միայն Հին քաղաքացի զօրաց կը վերաբերին, եւ ըստ մէնի մասին, ինչպէս ժողովրդեան մէջ առհասարակ կը խօսուի տներու ատխոտականածներու մէջ պահօւած էն: Աշխուի թէ հակար հոգի առկէ զիւնաւորելու: չափ զէնք գանուած ըլլոց: Նոյնպէս այցեւայլ նշաններով զրօշներ ևւ մէկ հասու մ'ալ կարմիր զրոշ գտնուեր է: Բանուող անձնելք ՖՈՒ կը հասնին, որոնց երեւելիններն ու դաւակցութեան տմնէն աւելի համակից եղած հանուուզներն են, լատենուորփ, Միւլէ՛ երրեմն զրափունա, հաւշչոս մերենապօրծ եւ: իր գործարանապետը, Հեղուկ զարբեն եւ պերինի մօս բնակող նալքինեալ բժիշկը: Աերջնցն քով զի ուս մը գրանուեցաւ, որով ինչպէս կը բաւի: Յ տարի յառաջ բիերէ Ծփանտաւի բերդէն փախաւ: Այս ամենայն գործողութիւններն առանց շատ աչքի զարներու հասարաւեցան, բայց ժաղավորքեան յեղափոխականաց այսպիսի անհոնար իրազութեանց վրայ ցուցուցած զժկամակութիւններն անոնց օրինաւոր միաքն ըստ բառականին կը յաջանէ:

ՆԵՐԱՊՈԼՏՈՒՄ

Հայութիւն բայլուշէց պարզական միաններէն
մէկը նէտապուտէն պյասէն կը դրէ. “Ավ յուսանդք որ
նօխախնամութիւնը երկրսի հանդապառութիւնը վրա-
դութիւնը թող ձետք: Սացց է որ զաղանի ընկերու-
թիւններն ու անմաց տառաջնորդներն ոցիւ առջ փօք-
ձեր ընելէն չեն դաշըքիւ: Միան աւ գիւննա դռ-
ռացող փոքրորդիկը՝ նէտապուտէն պիշ մը կը հնչէ,
բայց մինչև հիմոց բան մը պերա ընել: Չարերը
շատ կը շնեն աս բարեսիրտ ժալվութեան՝ իր թու-
գաւորին վոր ունեցած ուշըր յըրտացրելու, եւ
այս դիտանքի զանազան շարժման փոքրեր ի գործ
կը դնեն: — Հեռագրով եկուծ փերջին ընելը կը
զդուցին որ բալերմայ շնորհամեմէն մ'ելիր՝ բայց
շատ մը զապուեր է, օ հօդի ապանուեր աւ 300 հո-
գի բանապիտուեր են: Տաց աս ըստը համապատ-
թեան կարսա է:

Առաջին, Մարտի 18: Երեկ սենեակն իր զինու-
ազնի ընտրելով, սուշակի կերպաւորուեցաւ, գահե-
րեց ընտրուող Մարզինեւ տէ լանուց, 214 բուեց
մէջն՝ 142 քուէ իր կօրին ունեցաւ: Վահերիցու
փախանորդներին՝ միոյն մէկը զիմագրական կազ-
մակցութենեն է: Այսօր գահերէցն երգում ընե-
լն ետեւ, ունեակն աշ օրինոք հաստատուեցաւ:
գոհերէցը ճառ մը խօսելով՝ իր ընտրութեան հա-
մար շնորհակալ եղաւ, գահին հևս կաղապած ըր-
շալը ցոյցոց եւ ազդացին կարդաւորութիւններուն
միտ վնելու խոսացաւ:

Ուորդինես աէ լա Խորջ Խորդանոց գահերկան ընտրութիւնն եւոււ, քամից արկիցն մէջ ԱՅ Շնորհակ տոմսակ գտնաւէցն: Աս առևանդինքն ու յառաջապիճական եւ ոչ այլ շափառոր զիմանքրական կողմանիցութենէ են, հազար տրիշ երրորդ բաժնէ մը՝ որն որ դու մազաւորականներէ բաշկացած է, որոնց աշքին փուշ մին է Մարդինես:

— Մասրիտ, Մարտի 17: Յուրաք ու ձիւնախոռն օդերն, որոնք հիւմիսային արեւմտեան հօմիզ մէկանկ մանդապար կր շաբունականին, առողջութեան մայ տրամադր ազգեցութիւն մը կ'ընէն: Հիւմնականցները հիւմնաներով ուժափ իշխուած են, որ հիւմներ կ'ներս ուրիշ ուղղիք կը վնասուին: Մահն այ Փետրաւար ամսոցն մը թիջին օրերուն մէշ ուժափ սասակացաւ որ եթէ անցնայ ապրանտ մեանողներն հետ բազդատելու ըլլամբ, աս տարուց բարձ մութիւնն արտաքց կարգի շատ է:

— Հասողի գիտակողը մեջքնելու սկզբոր եղաւ, և այնի գիտակոցին քով մասնաւոր շենք մնաւ առ կը շնուի, սրբէս զի աղլւացլ դօքիզները հան պահպէն :

— Արովիշետեւ անցեալ ասքի Դեկտեմբերի հին
Կարպատի զօրագետը կամ՝ Վարդենիցիցի գուցը
Մասրին հասու նե՛ Հոնտեղի որացանաւաւըներուն
իւ գայուսաց չիմանցուց, անոր համեր թագուհին
պատերազմի միւրին ատեանը լսելին եւեւ, որունց
որ բանամին մը որ եւ իցե զօրագետը՝ երր որ անեկ
մը հանդի, ուր զուտաւիկան զօրագետ կոյ, պէտք
է որ նաք զիւլն անոր իբրև հպատակ ու ծառպետ
պարագաս ներկայացրնեկ:

ՕՐԱԿԵԱՆ ՏԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՊԵՂՈՒԹՅԱ. Մարտի 10: Զեմքնին Կը ենդութիւն է ը-
տուած բացիրը կը ծանուցանէ որ Կաստանդնու-
պոլսց ու Պեղիքատի մէջ շնչնելու երկաթուգրի
սուսէրոցինները Սերվիսոյ սիրող իշխանին առջև
դրաւեցան: Առանք Կիսապյեն ականալ երկու գիծ կը
ցացըցնեն: Աելու Շիքրութնակն անցնելով՝ Մորակա-
բուած ձորեն՝ մնան ուղիքատ, երկրորդը՝ մէտ որ
Սերվիսն առ ձեռնարկի թեհան գհուարութիւններ
հանելու ըլլոց, գետ ի Վիտին: — Սերվիսոյ գի-
տուորակն ակագիւթիւնն, որն որ գետ Խոր Հասաւ-
առած է, Քրակիւթիւնոց պիտի փոխադրուի և նոյն
դորոցին բաւն շնչնք աշում խորհականե-
րան պիտի յանձնուի:

אַתָּה עָשָׂה

1852 Կոյելիքնի Յին Հեռաստամին ապօտական
թեատր ընթացքին կող Եւնիհայի քաղաքէն պատկա-
կը գրն : Աեպատեմբերի Նշնի տրուած կայսերական
հրաժարարակէ մը կ'իմանակը որ ապօտամբները մի-
շեւ Եւնիհայ Հոնան զատանին նայրաբադքին որա-
բիսպները յատաշացեր եւ Քիանիլիսի , Նինինէն
ու Խունինինկ քաղաքներն առեր են : Աս քաղաք-
ներն մէկուն գլխաւորը նոք զննքը ջրին մէջ Նևտեր-
երկրորդը պատերազմի մէջ ինչեր , և Երրորդն որ
ապօտամբներուն խիստ քարոզ մէր տալ ողակ ա-
մեն՝ տնօնցմէ պատառեր է : Կոյորք կը Տրամայի որ
իրենց տաճար կանգնուի , Սուշանիահի վերին հրա-
մանատարն ու պաշտամեան , Հովհաննի Ընդհանուր
Հրամանատարն ու Համանին Աղբինի խան կառավարը
իրենց որակիները կորպորուցուածն եւ պաշտօնական
կարգէն փար առնաւած կը Տրամապակէ , բայց կա-
տարեալ գործունեութեան մէջ ալ կը թուղւ : Բայց
այն պաշտօնականի աղաքար-
ուութեան համար կարգագրուած միջնամերն ի գործ
կնելու զանգացութիւն , կը ցոյցընեն , պիտի զինու-
տուին : Աս միջնամերը 4000 զօրք իրկելու վեց
կապացած են : Կոյորք կ'ենթաքրէ որ այսափ զօր-
քը՝ մէկ վայրինի մէջ բոլոր Ելուղանիները Ծննդու-
բառականն է : Հրամանակին թուահաննեն կրնաց մարզ
Հետեւընել որ նորուգ զնները չափազանց լըներըն ,
որոնք կը ծանուցունեն թէ ապօտամբներուն յափ-
զեր է մինչւ Թունիկ-թինկ մէծ ծովի ու Խանչ-
քեանին ընթացից հետեւելով մինչւ Առհանկ .
(օրն որ Հոռբին զարաքարարնել) յուսա-
քանուլ եւ Համբուլ մէծ զետին նաւահանգիստը .
որն որ անմիջապես ուս քաղաքներ մտ է (Նամակինէն
300 անդ . միտ հետու) զրաւել : Կոյտակն կը լուսի
որ ապօտամբները բէանիսէն գաւառին չըրրորդ մաս
իր քանհուլ աւ քէրիհուլ զինուոր քաղաքներով
առեր են : Եերբին քաղաքին գիտաւորն նոք զննքը
մասպցեր է : Աս բայց բաներէն յայտնի է որ յե-
ղոշչութիւնն ան երկու հասակներուն միջն է , ո-
րունք Տիրսիսին ու Հարաւային Շենաստանի պա-
հանոր գորշանիները կը կապէն : Կոյնիկու առ ոլ
սայզդ է որ ապօտամբներն որէ որ համբին մայրու-
քաղաքն եւ Խանչքը Եւնինին ուրիշ երեսների տեղին
ար կը մասենան եւ ընդհանրապէն շատ տիար ար-
գելիներու . կը պատահին :

— ४७८ —

ՊԵՏՐՈՎՆԱՅԻ ԱԾ Նոր ու զոբանեալի երեւայի
Ներ կը ծաղին երկրաբանեերա համեր՝ Պուրիկան
դաշտը քաղաքերասի կողմէն ուկառ. Կիւթ կը մա-
տուցանե բնախոյդ զինապահներուն: Հառ կը մե-
նօսի երկու խօստ գեղեցիկ ու սաստիկ մեծ տնկառ:
Երկրին մէջ նի թէ լուսն խաւ երը կամ շաբար բո-
լցրավին նոր բաներ են երկրաբանութեան մէջ: Ես
տէղուակը դժողելով նաև. խել մը ոյնպիսի քարա-
յեալ կենապահներու առկրանքը գտնաւեցամ, որմէ
Բամմութ լուս ած պիմիսարի կենապահէն շատ ա-
ւելի մէծ են: 40 ոտնաշափ խորունկ տեղէ մը ա-
սանկ կենապահոյ մը հաստիք մէկ ապրան հանեցին:
որուն արտապղիծն էր հ մասնաշափ ու երկայնու-
թիւնը 18 մատ, այս բնքն 11/2 ոտնաշափ:

Աւելուզ Պրավանդի նահանգին քասդէլամարտ
գլուխն մը շերան մը երևելի մէկ հասրը՝ Յունուա-
րի Յնի գրիմելով՝ պէտի բողոքավոն դրսի ծայրն ե-
լուշ գեղացւոյ մը տունը ծածկեց, բաց մէջ 7 հօ-
դին հրաշարի կերպով մը պատաժան, որովհետեւ
տան յարկին քանի մը գերաններուն մէկ ծայրը
փարի գետնին, մէկալ ծայրն ալ կեռ բաւական
բարձր ճնուցած պատին վասյ կոթընելով՝ գերան-
ները իշխան վասած մասերուն գէմ կեցան էին ո-
տակի կոսին եղող մարդիկներուն պատապարան մը
կը ձեւացընեին։ Ե վերաց այսր ամենայնի ծեր մը ու

Համբուկեր տղայ մահացեր վէրքեր ընդունեցան
Աւելաներուն կրածը թէթեւ վէրքեր էին :

Գաղցիսկի ժարտոնդ (Charente) գերմին վայրի գույքը պատճենիք (18 և 24 տոլուտն) սարսափելու վերաբերի մը վախճանածքներն են առանց Հարանու Նահան դիմականութեալիքների էին: պղոփի նաւակիով մը յիշ շնալ գերմին վրայ մրախու (վազրենի բաղ) բանելու զարգացման ընթացքու իրիկունք կամիրի մը ըստ կամաց մին տակի հասանել եւ միտ չպարհեն որ չըստք շատանար սկզան էր: Անդրչեն մատանակ անցնելուն ենթաւ: իրացն, սակայն նաւառն տարին պղոփելը մը դաշտու չիրցան իրենց ուղածին պէս նցնու շրտելու ու քշելու ու սրիշ նոր շնորհան, բայց եմէ իրենց նաւակի մէջ կռնանակի վրայ պատիլ յուսալով որ առ կերպ պղոփ նշմնելու վասանդէ ուղատին: Անկայն ջուրու մէկ հղումանէ շարունակ ածելով նաև մինչեւ կամբ չին կամուրը հանեց, որ երիտասարդները իրեն իրենց ճամանին մէջ վահուեցան ու իրենց հայի տումն: Մահուան գէմ սասափի պատերազման կ'երթան, ինչու որ երկուքն ալ իրար փաթթմառա ու պնդէն վայտ կորած մասցած էին:

Հիւսիսացին Ուերիկայի Միութեալ տերութեանը
նոր գոտէքեց Փիրս (Pierce) զօրապետը հետեւեալ
ոժբախտաւ մենան պատահէցաւ : Անք իր կազմակերպ
ու 11 տարրան ազգուն հետ շոգեկառքի մէջ ոյսուդա-
նէն կ'երթար : Տացը իր նասած կառքը յանկարծակի
իր շոգբէն գուգա ելլըլով՝ 15 առք բարձր տեղէ մը
գոր ինչկատ : Ենք ու կինը միայն քանի մը պատի-
թիքքեր ընդունեցան, ասեօյն իսկենց տարան մէռաւ
պատահանձն քարի կոտր մը ուժգին ներս մանելով
ու անոր հանգ խոցեաւ :

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆՑ

— 153 —

“Ե՞րբ ո՞վ պայման գծեակի մէջ է շրջաստան, եւ եռ անոցը քննոցը վարդին գեղին նշանելով՝ մանկութեան անմազութեան ու հանգրա առթիւնը կը մասնէի, մանկիկը մէկն երկու շոշու”

շահ բառուարդները բացաւ, եւ իր անմեջ ծիծ ազգի
զի ան ցաւ ալի խորհուրդներու վէճն գույք հանեց
։ Այդ ասեն Արտէն արդպաւթիւնամբ ներկ մատելցը
ծիր, բայ ինձի, զարդութիւն գումարչ կան։ Պարփի
զօրաց դամակ մը մերձակաց տեղը հասան է ու առ
սովորելի զարդքեր կը զարծե։ Վայրենի ու բիրս ամեց
ծը շրս կորմը տարածաւած՝ մեծ շփոմ ութիւն հանեց
ին տեսէ, այրելով ու կորպասելով յասալ կը քայլէ
ու արու անմայ գլուխն անցնու է, ձեր տանիք նվազ
անօրին ան դարպաներուն տուաշնորդ եղան է։ Ան
զութ Աշարաց դեպացւց մը հոգաց թիւ Հայոցը ունէ Հայոց
իշխանութիւնն է, իրեն պայզը թիւն մը կ'ազգեմ բնեց
և ան գոյաբան մարդու ունու կերպորութիւն զարդութիւն
ունէ պատասխան շապալ, զայ եկան զրոխոր, դպաս
հոսքաբար գոզգոման նորպան ուստիք հարուստ մ'ի
թշոց։ Բնիս պրամեխի, գետինք թուաւեցան, ու
հոգին վիշչ։ Ես Հայերուն բառափ զայուս ճառաշնան,
ով եւ ձամբէն տարակաց բրդութիւն վարպատէլով
թաշոց արագութեամբ հայ վայեցւ։ Արտէն շփո
մը ունեմոր ու այրուցած առ գերախուս թիւն գլաւը
պատահէն եւնէ, աճապատէն ու պատէն։

Պատասխան առաջ առաջպատճեց զուրուելու։
Պատասխան ամբողջ վերը վերածառ չափաց ուղ-
ղութեան առաջելու հնայք մասնաւ առևիս, յուստուս
իրեկին եւը նաևու անեւակի կարմիր բացերու շաղին
ք մասս եւ չէ թէ թէ թէ միայն, հայս փու ու ապր
ապեցուցաւ։ Ընդհանուր դաւրս վագեցի, առևու հրց
քրքեան մէջ տեսայ, անիկ վայրենի արազակիներու
հնայն մը լսեցի։ Եարեւան ստիեզն պիտի մինչեւ
երինք բարձրացրու, բոյք ապարանա չըստ կազման
պաշարան էն։ աի, արդէն ան ծանիչ սինելոյ առև-
խոն ուն բանելու տեսկ, հայրժ յատակ բրու էին
Վիշերան Տնօթը պայծառ լուսոց տեղի տուած էր
այն լուսոց ու ցցերան մէջն ինչու անուպարոյ զուն
ամ կը առանաւը։ Զամ ձևորը բահեր առած, աջ ձևո-
րը իրեր բանած, մադիկն իսաւարութեաւը Մահ Հո-
ւարայ, կարուու և գերութիւն Մամիկոնեանց կ
դաշիւ։ Արսիս յառաջնան արքաթիւնը բարրպեցու
բերինու կամ անտօնին վաշին մը ամենը հոյք վասեց
Պաղամասիկ առըս շողացնելով՝ սորիս տակ եղագա-
կինիր գոյացուցի և ամասարտեալի՛ տաղուելու հրո-
ման ու ըստացեր տափ, Մէկ վայրինի մէջ ոուր շար
մեկ կըսպինը պատրաստ էին։ Շեպայ բարբին անց
ըներ բանելու վագեցինը եւ անելուց պիտի տեսու

բանի կը զգուշացնիք, բայց բարսր բարսր քառական
հաղի էիմիք:

“**Ա**նհպատեածինք որ հաս գուածաթիւն պետք
ցուցընէն, վասն կի անզութ և անապարօյն մարդնին.
ընէն աղասաւ բենան յաս չկար: Ամէն բան կարգաւայք.
ըն եւ մարդնիներ քերդին քայլ շարելն եաւ: թէ
ովտ չպա կազմը կը վազեի: և իմ հասաւարին ու
սիրելի ծառանիւեաս ու Երախանին բերդին բնութիւնն
արութ եւումի կառելու յորդ որ կը տափի: բայց բան
ին հետամ տեսա ցանուաւու ու տես եւ:

“Օժշտակիք պրոց աւերաբներէն կոտուզիք պազման ներու պը և մը բանած բերքը վախեցին։ Քանի մը վայր հետի եւջ բերքը պաշարուած տեսանք խիստ սպառաւ է իշխեց բնելով։ Անմիջագեղ անհնարու ը բնը առ նէ կոստուծ աւ մահ է, կը սեն։ Գործեալ պոս ուղին է ից անհնաւ աւազին։ Ընկարչ անհնառու է դիր ըստ Բաց և արդար բարիստեամիք բորձածայն գոչչցիք Ձև չէ, Մասթիրնեանց Եօրփանի լերդը պէտք է որ պատասխեմ։ Այ խորիս պատասխան՝ քանի մը ներ տրուեցնա է, քանի կեցագներէն մէկը գէտիք ձգեցին։ Սպառագիւղոյ եւ քիչ մը մէկիք քաշուեցի համացեցիք որ ան աւազանեանցն պայ նետերու աւ-

անունոց զ այլն եւ իրենց արհեմնվա յարտահա վառկ ներ շնորհին . բայց մեր կողմէն ինկարեն այ քիչ չեն Պատրիկ զօրայ խմբերն երթ արդ տեղի կառա զութեանք ա ի ի ի բարա բարձր ենթի թերգին կը մասն այլն . բայց մերը ներառած քարեմն ու այլեւայլ նիւ թերը զիրենք կը ջախինաներ և ոյսպէսով շատերն ի ընդ մասդ յանթեանք զո՞ կը բացին :

բայց ինչ օգտա որ քիչաւոր էր։
Ավելիքիմերու հետեւ ալ կառայ մէջ նետուածցայ
երիշաւոր բազակ մէ բնիծ ոյժ ու զօրաթիւն կու առը
թուրս աջ ու ձափ շին շղացած աւան անթիւ աւա-
հունար դպասներ կը հնաւը։ Բնագիւս և ըրտափ գեան ին
սրբնիւ պատթեամեր էւաներ փորեցը՝ կը պատահ է, եւ
մեծ անձն ու աշխարհն ժայռեր ճողերուն անդանուդր կը
թառարէ, նշանաւու մենք ուլ մեր վասնաւն շարժանաբար-
եւ ու համար շատ թշնամինք մեղյենք, վերենք գետինք
կածնեներք՝ յառաջ քարդ պինք։ Արտիփիտ կռւուց կամ
կի մը մէջ, մէկն իս ական գոտ ամ մը արհանդա զանցեց
Անոն զ ալորի մը ըերանիք կը հնաւը։ Պարձայ եւ ոս-
թեւու . . . ջահերու լուսիք զնարազ, արիւնուաշ թշ-
նամիք ու ասայ։ Ան աղքարախ, զեղծ մորդը, աղօս-
տիչ արիւնիզգունիք՝ սիրելի պրիխ մեռացնեին և առ-
թամ ու զիտէ կազմէր, ան հաւատապարագ զնակի-
րար, և նուգաւոր անիմոնը՝ եռանդնու Մամիկոնեաց

ուսիմն հաւատքը ալ փոքելով կը փափագեր։
Ան տանի խմ եւ անոց սարք մեր գիշեած վայց իսու-
զալու պահանջ երես կողման մորթիներան մեջ ուղ զի-
նուպատքար ու բաւթին արքեց, տեղաբն ալ մեղի փար-
ձան՝ մեր ահասդին ու օրոքիչ մարտին միտ կը վուշին
Գիւթր բնիլ խոնճառալ զարդարուած պայծառ ու բա-
սաւոր օրուան մի պես ը բարով, երկու կառուցն ըստ ու-
մեն մեկ շարեւմը յայտնի է երեսաւ։ Նկանաւոր Ա ու-
սազին Երկաթուուքը մեկ, Երկու եւ երեք անոց ամ կուրծ-
քին վայց շաղցաղց, բայց Ես Երիտասարդական աւ ուզ-
ան խաղերն թնձ մէ հետ մերժեց, յարնու ու շ-
ժիւանանեց ու մահարեց սուրս խոնճ երու ողջ կ տեղ մը

" Այս որ մեջնին պարզ հարած մը տալու թուրուց յանձնելով, յանձնարձ աղմկացից խո ուրած մը հնացի, ամբողքն մէկ մասը կողմ տնիւրը, անիւրի երկնորդից բացեր գործ երան ժառանցուն: Ապազ աշխատ ուզուի մէջ մաս: Ես այս բոլիչ զիտով ժամանակ պայս... Հոգը հարաւածոյ մը ան գաղտնոր զետին կործանեցի: Անմիջապէս պարզիներան յերենէն կառա շարժեան ովազուի մը ողբ թնկացոյ: Ամանց զիտօր մէկոյ առ ին, ունակ իմ հուսեւու նիկան: Կարծեցի որ վարժան մաս է: Յաս ասհասութիւնը կրկնի զօրութիւն տուու, բոլոշ որէս կառ եցայ: Արքինորդ մերեն ովազուան եր, որ թնամին կրնար ինձի վաստակ: Էւ ոչ մէջ վիրը մ'առի, իմ հաւատարիմ բնիւրներ ուրիշանքութիւն մասն մարման, զրիժեւ անկոքն ոչ երկրու մասին բնապեցին... քիչ մասը և ալ այս տեղու մշանչենուառ պատահ կան իւնին: Առաջ...

Հայոց խուճապուրան վատանին մէջ, Երկու սիրելի
բարեկամներու Առևն ու Երեցոց քաջը եկան։ Առջին
Երկու թիւ առ ու թիւ զոլի խօսքը դուռցեց։ Տէր, քան-
ականով մը, գանձ ձեւ Երկրորդ որգույն կեսանքն աղո-
տեցիք, զինը պաշապաննելու խոսութենից մէշեցէք,
Եկէք, ու ու աղասութենի միջոց Երած տախն մը
հետա եկէք։ Եւչըս ընկերներուց զարձուցի, և ու տախ-
նի պատ կուտող ու ինձի համար մեռնալ բարեկամներու
գիտեցի։ Արդեւք թողարկմ, կ'ըսէի մօսքու, չէ աէ եւ-
ալ անոնց հետ մեռնիմ։ Խայց Երկու եկանքները չժժուու-
ցն։ Ենպատ զիս մէկդի առ մն։ Մէկ Երկու վարդինին
մէջ ծածուուկ գուստուկ մը զարու Եւթով, թիւապինուրէ
զերծ առ մ'Եկանք։ Հան ճառապ մը թիւ արդ բներելու եւ
գեղեցիանեւ յազմի Երիմար մը պատրաստուն, ինձի կը
սորում։ Լայցու մանկին առ եւ ձի հեծներով՝ ողոնի
վլատիւաւ ծածկեցի։ Մասն բարով, ընկեցը, ըստ-
բախոր զիս զարձեալ խռավարեց աշխարհքը կը ձգէ։
Չ զիսէ ինչ թժբախտութեանց մէջ զիս պիտուր բներդ-
մն . . . բայց չէ։ Ասուուցյ գութը՝ թիւ, բայց կը զը-
սուոր է։ Խակացն ին որ նոյն փափախտկն բախոն եր-
կիսի վոյ մէջ մ'ալ զմեզ քովի քաջ բներելու բըսց,
անշաշամիքը տառելքաց մայ յարիստուած վարպասին մէջ
կը առնենինք, ուր առնելու եւ ցան ունինան քովին ան-
երեւոյին կը լլան։ Անովաւ և, պատասխանենին բնիւր-
նիր, եւ քաման ու իրոն յառաջ մը անոնց հրած արօ-
կն տարցի, մանկինից հետա առան։ մոյն զիշկուն
մէջ Երիմար պատարու առիսիցի։

“Բ.հ.2. Խանոնակին բերզոյ ինձմել Շուռու մեաց.
շոտ անպատճ արտաստաղին աշխալ լրջերու ճաղակ
եղած տեղերը կը նախի: Ահ դժբախտավիճան, որդ: զո՞
մերմին վրոյ արաստանք թափեւըն ալ զբկաւցայ: Գիտես
հար կը ցալանաք, պիտօս սաստիկ կը թնդաք, ահազո՞ւ
ով մեջ եւ երազ վազքըն նսալած էի, բոյց ան գար
մեր զար վար ընթացքն ու, որեւոք և որ ընենք: Աւրծու-
թիւ թանձրախիւտ մտառափ մը մաջ, պղափկ հիւղի մ'առ-
ջեւ կեցը: Հոյն հրապին ընակի մեակի գիշերուոն մը տեղ
նորեցի:

Պայտի ժամանակակիցներու առաջադիմ եղանձն, ուստի ձեզ համ և մանաւ անզ վշտեր բնիքի ընկիքը առաջ ապահու տուարած մը կը վնասեէի: Արդեկի որդի, ոյս չշրիմն աւ երանին առաջ առաջ, ցանկալի Ռատիկանեան Հմայքեթին Խարխոնի բերդը բացերու մէջ, առևնայն ինչ մի քաղաք և աները ուղիւ եղանձ էր: Տարյ նոյն իսկ Հմայքեակն այ նար է արգեօք, իր երեր որդինեն ու իննեա արտակաց մը մաս սին տակ կոմը որ մենազոր թշնամուն ձեռքն են մի կած: Աս, սիրեցի, որ ամեն բան միարա գալու: Ե՞թ, յարիստնական Ալարիչ առանցոց, կ'ըսէի մարէս, Գունչ շատ վարձականեց դրա խո ընթիր: բայց Քու վիճակները ու խօրհուրդներդ անհաս են: Զօր ողբեակ տառել դներան ակեցին ու արծաթեայ բանակին ընթացքն երկինից գոյս անգատոր ու անփափուն ընել կու ասո, ազդոյետ մարդու ընթացքն ու Գունչ կ'առաջնորդ ես: Հեղիկ ու գիշ առ աշքով մը անոր գոյս կը հոկեա, եւ արդասից մը ամթենեն զնոր հաներով՝ մի քաղաքի խաղաղութեան ըստոյ մէջ կը խօսթե: Ո՞չ, Ե՞ր, ըստ հայր մեռքդ մը վիայ տարածէ: Գթու ու սննդով մանկան վիայ, որ իր կենուց արեւը մահաւան եւ վշտաց մէջ տեսու: Հաղա տղան, ինթացքն ազդէ, եւ են անձութիւններս ուղիւ կը ուղիւ:

“Ապագաստանինից զարմանալիք զօրութեան մը սահ-
ցած, ինձի համար պատաստում աղջատիկ անկազմ-
ող մանել կը տե՛ն չափի: Անից ու եւէ ինչ կրնոյիք ազդե-
լիմ պրուշեան: Աշխարհութեան ինչ կրնոյիք յառաւ:
Կնուած ծառը գրեթե աերեալամբանի եղած էր: Քի-
րառարան ան սիրած մնանքենէն ու հոնդարաւունենէն
սրբի բանի չը կրնուր բողոքու: Ուրդուոք էր ժամանիլ,
Գուց: Գուզարաց ոշխորհը բը կամ պանչեւէ Հմայեկին
քոյլ կրնոյիք Երեւան, կամ ուրիշ շատ բարեկամներուն
ապա թիւիլ բայց ալէկոն ծովածում նաև մի աւելի աղ-
մարից ծովոն խոցըն երթառում ինչ կը շահի: Եզրու-
ները շատ անուան մորդիկան զարհարեւէ զորքեր աե-
տան: Առու ծոյ պասին անարգանաց մը նշանագրին:

“**¶** Եկեղեց գեղագիրի ու միսիթարիչ միշատակ մը միտք և կար, երբառարջաթթեան ներքին բարեկամին յիշեցի: Դիմուի առ խաղաղութեան ձարք, որուն մէջ դաւն, սփրեցի Պատշէ, Ապուելդդ հուստուրիմ ապաստուրն ըլլոցով, միայն տառուածային ուեր կը տիրու և և բարը ընտանեա- րուն սփրուն անոն կը ժամանէ: Աւսուի գեղի դալու վճռեա- ցի, քեզի իմ կթքախաթթեաններ յայտնեա, քա առ- ջեւոց իմ այլարու զնել էր միուրս, որ զան ոլ առ պանչելի մենութեան մէջ բներ տպաւէն ըլլու: իմ սփրեցի Ճարդու Շառուձ Երեխուին մէջ կրթելու օգնու- թան ըլլու: Նուէ, պատսական ծերունի, իմ կանքու: առոր համեր քեզի եւրաց: Աւ կը ճանշան իմ կթքախ- առթիւններու, իմ խիստու ու զառնապառն վայրու: բնե- րունէ զիս քու բայիցոց մէջ, թող որ կենացու ծիռոն ու մեռն թեան մէջ մեջքիներ: Ալունհեաւու վառք ու պատիւ, կամ թիզք եւ աշխարհի մեծութիւն մէկի կը քառում է: Հայ անուան ու անձնանուն՝ պատիւ Ըստ է Բ

մէջ, ես Վարդայ հետ մէկունդ՝ առաջինէն կ'սպահմէ Եթքը
որ առ առ անձնաթեան մէջ մարտ կը մէծաց և առ անդից
երեսով աշխարհ քիչ զարգացնեց մէջ մասն, անդաւ լու մըր
ճշնարիտ հաւատքը առինժամ ու անոր մէջ առեկ լիբի առանց
կը բարիս: Կամքն ու մրագը բարւոյն եւ Ամարանի զրոյ
բորբագան, բար մէզմէտ տոտու ծանօթաթեթիւնները
պիտառ պարզած, հզօր, զդաշատ ու անեղն՝ անսապա-
հազ ծովուն մէջ անսապանից չընկդդիր, Առասած
վիճը ձեւուր լիմիւուր: Եթզ որ մէկը բարի եւ կրօնա-
կան սպասի կրթուուած է, երիստանագութեան բախու-
զինիք տնօքորհաւած չընիր, Դմրտիսութեան սպասի
զարտանիքան երկշուռ առու մը չիղարքինիր: Այս բաղկա-
ձամ, սիրելիք Մատղէ, Խախ առ գործքը բաժանցինիւ և
անեղն եւարը ոն բարձր աշխարհից տնօնիի, ուր Սո-
սուած սուուզի: Հըկ յուղ մը պատրաստած է մեզի:
Ասոր հանուր կ'աղաջեմ, կը խնդրիմ քեզմէ, թայ որ
բագդ հանդիսան գանեմ եւ քառ ձևոնուուը և ամփու-
ու զգնէ բննիք: Եթզ ոյց խաղաղութեան եւ ճշնարի-
հաւատոյ որդի ըստափ, թէն որ կարելի է նէ՛ համ առ
մէսն թեան մէջ առիթ ու մերնիք կը տենչուար: Էսու-
ու լուց:

“Երեսնի Երկը ուղարկուած թե առաջ ի վեհանքին
ամեն մէկ խօսք տափէ ըստելն է. անոր մըքին խօսք-
րան կառապատճեն շատուածէն ինուրդից է եւնու, այսու-
միսա, “Ազգին Շաւազը, մէք հոնոր մշակնեանոր համ-
դիսա կը հերու մեր մըսայ: Անք ժամանակաւոր 1790-ը
անամին երիբնցի պէտ պիստ պայծառաւուաց, և զէն
յանդիման պահանջելի տեսանթեամբ մը, առ ոչխորչի պիս-
տի գտները ըստրամին որինք մասնաւոր: Առ ըստընդ
ձեռաւընդիր բացու ու բարեկամին պիստի թօնու:

Վայսպէս երկայն առենք դրվագութան նույն մէջ իւն
նալին եւսէ, երեցը բարեկամին ազաշը որ խոնջան
անդամներուն գիշ մի հանգիստ չնորդէ, պէմբ գիշ մի
սուն անկաղըն մանելով՝ նորդն ոց ու զօրութիւնն
սուսնաց :

Արեւելքին կողմէն արշարպյան արդ էն Երեւանու կը
ոկնոյ, Եղբ որ Երևան սովորականութեան իրենց համապատակ
անկողներ կ'Երթ ային: Հաստ ցուցոց որիքն են ենա, միաժ
արագ թե են Նորշաստին Եկան իշխանութեան վեցու, ու կոր-
ծին թէ ահազգին ժողով էր ու պիմեր անոց վայոցն մէկող
առան, զբանք արփան է ամի՞ կը լուսնուր պիմապը:

“*Digitized by srujanika@gmail.com*”

78. Հ աս օգտակար զիւռերուն մէկն ալ Զ.անդ-
ուր կամ Համալցան ըստած զորդողութիւնն ու-
նիւթիւն է, զորն որ Եւլուպացիք ալ դրաւած հոյերեւ-
բառին մաքով Աւալաշ (Almalgame) կ'անուանեն
Վարկաց ուրիշ բան չէ, բայց եթէ պյուտայլ մտառու-
ները սեղբեկի մէջ լուծել ու ունոր հետ շաղագեց-
գոնիւն ու խառնել զանազան վախճանները րա. հա-
մար: Պինտ առաջ Ալյուտոյ անունով Սպանիացի
մարդ մին էր, որ 1571ին Խմբիկայի մէջ ասիրեաց
հաստատեց՝ ալիքի մտադիրուն (սոկոցի, արծա-
թին) հողացին մասերը զանելու և զանենք պահելու
համար, ինչպէս որ մինչեւ հիմնի ու կը բանեցաւի
1640ին Ալոնցից պարագային ու 1780ին ալ Պուսենի
ձեռքով շատ հասարելադրուելով: Բայց ասկից
զանգարդելու (amalgamer) գործուղարկութիւնը ձեռք-
բանուի, երբ որ կ'աւզօւի մտադիր շատ պատի-
մասերու բաժնել, զոր օրինակ անկեզծելու արծա-
թազօծելու. համար Եւլուպ ։ Կոնյակէ հոյերին եսիդ
գին կացուած Քիպակը (ուռը) մաղըկի հետ սեսագը-
հանապահելով կ'ըլլաց, որովհետեւ առ կերպ Ժի-
պակը մասնաւոր յատկութիւն մ'ունի՝ տարակ պա-
փառ փակչելու եւ հոն շըստավ կարծրանալու: Ես
չեխարտական դործ ցնի բարձերուն վայ զանուած ու
շփուած վանդակարդ ալ մի եւ. նայն գործողութենէ
յառաջ եկած խառնուրդ մին է:

79. Ճանեալ համ Հիւման քոյս (Նախնելու) եւ լու-
ոցից մէջ ՓԶ. բարու եւ գերանական ողբեր պիտու-
կը հանեսուի, վառ զի յիշեալ դարուն ակիզեն ըլ-
Սաքտիմիոնի Եւցէուոյք (Տախութինը) ըսուած ըն-
երուն քոյսի բնակիչները սեսմելով որ բաժագոր-
ծութիւնը համ մեաւոց հանելը քիչ ապրուստ կը-
ճարէ իրենց, ուրիշ զանազան դպավենոց դիմոցին
ասոնց մէւլն Ալուբուս Ալլա անունով տրիկին մը-
րին որ Անապէրիի (Անապէ լըրան) ամրութ կողա-
կիցն էր, բախուաւ որ մասնաւն մ'ունեցաւ չէ թէ
միայն ուղարձ ձեւուի բարակ դերձանէ ժանեալ զիւ-
սելու, հազար նաեւ տար մէջ ուրիշներն ալ կրիե-
լու, որով իր վաստակը շատ աւելցաց : Ժէ գարեն-
ի վեր առ գործուածքը տաստիկ տարած աւեցաւ, ու

բուն պատճառ կը դրսի զլխաւորացար Ք. Եւնինեկման
անունով, Ակովախոցի մը, որն որ 1580ին Աննա-
պերկ գայով ու Հոն վահանակնեան առև
հասաւածեցի՝ անիբզ ժամեակի գործուածքները
չորս կոսմիկ կը խաւրէր: Անկայսին կարծենք, թէ Առա-
ջառայի գիւտը պէտք է ունելի իբրև: Եղին որուեա-
տի կատարելաց ործութիւնն ու արածութիւնն եւ-
կամ առ առանցին արեւմտեան երկիրներաւ համար
Ֆ. Չ. դարու գիւտ համարիլ, թույլ որ արեւմտէք առ
կերպ հնանիրու օրուեւսար թէնիւտ որպազ եղուա-
կու, բայց շատ յառաջ ծանօթ եղած կ'երեւաց,
որուն նշոյները նշյան իսկ մեր հաւանին ու Աշոր բա-
ներուն մէջ նշմարելն ալ գուցւ այնչափ կ'ժռւար չէ:

80. Ա Եղուանաներորդ գարուն վերջինը դյու-
թիւն ատին նաև, չուռաւնի ուսուածութեա (Անտ-
իոքիաները) պինս յառաջ Նշանայի ու Կ. Ի. Բան-
սիայի մէջ, ասոնցմանը շատ ժամանեն կը հիներին:
Անկայսի խակզուն զանազան կողմէր ինչպէս Նշանատու,
Տաճարիկ եւ ապան, առջային կատարաբները համկառա-
կը ու պատիւն ասիւնց ապա ելքիւն, վախնայով որ ժա-
պաւենները քիչ ժամանակի մէջ, քիչ ծմբագլ ու

Քիչ աշխատանքով կը շատնան եւ բարձլամբի բառութեան պահի հայկաբառ կը մնան : Եյու ամենոցին նցին արգելքն ամենուեն ու մերևանեկան յստա ջադիմութիւնը չկեցուց , այլ որէ օր յաճախեցան ու կոստրեցան :

Տ1. Համակարգություն է որը մի և ուղղելով գալուն վեր-

շըրը Հարմատացի Միհանելուարէ քաղցիս մէջ Զաւ-
գարիսա շանսէն անձնութ տիպուազը բազմաց-
նաբարեն (microscope, մի-րուկովն, զրծն որ ունեց-
յուուրացցց կոնուաննեն) մը հնարած ըլլայ: Յան-
աննեն տուածին մանրագեղը ձեռք թերած էր Ա-
րիայի Ալեքսանդրի արքոր: Ալեքսանդրին 1618ին ա-
սիկայ անուանի Կոռնելիոս Տրեպուկինն անցաւ, որի
որ Հարմատացի Ալեքսանդր քաղցաքը կը բնակէր, և
առելից կործիք եւլու: Թէ նոյն Կոռնելիոս Տրեպուկին
մանրագեղը զատէ ըլլայ: Նեապոլիսի մէջ Գրանդին-
իս կամունանա այ գրեթէ մի եւ նոյն ժամանակ առ-
ջիւախն և տեւէն թիկած էր, բայց կը սուի թէ ինը
հազիր 1625ին իր առջի գործիքը հանած ըլլայ, որ
գերանիացի մէջ 1621ին մանրագելար սաւական
ծանօթ զ ործիք մին էր: Խոհ Աշուան և Նարեւեալ կը-
ան թէ Երբանիկն քաղցին մէջ օրովճագորիս ան-
ուած մէկը հնարեր է:

82. Տառն պետքեւոց (téléscope, Տէլէսկօպ) կամ՝
դիմակը 1600ին Հայանացի արաւետագլւան մըլք
դառաւ, որն որ քանի մը զանազան կերպավ, Ալլ-
իւալ ապահնեար բնորդակին մը մէջ զրաւ եւ ա-
սիկայ փոքրելով՝ մակարերեց ինչ հոռու բաները
զիտելու համար ինչ աղջեցութիւն պիտ' որ ունի-
նայ նշյալ ապահներուն պատշաճ տեղաւորութիւնը
Անկայու շատաերն այ Յովհաննէս Ակրոտիչ Փարմա-
ստոն Խապաչյին հետապետի գործ կը սեպեն, ո-
րային հետեւ ինք ապրէն յատ տաղապն կը խսի գ-
գառոր և ուռուցիկ ապահներն իբրարու հետ միա-
ցրելու վրայ, որով հետաւոր բաները մէծադցնե-
ու, բայց առաջ ան կ'երեւոն: Անձնիք ոյ Միուսէլպուր-
կի Յովհան Արքակերուհայու ամրուցարար կամ Եղի-
մասքի մէջ Ազգիանու լը եսիս հայեցագործ եւ
կամ նաև վերցիշեալ Գարարիա Յովհաննը կը
դնեն ու կըսին թէ տափայ արդէն 1590ին առաջին
հետադեպ շնուած ըլքայ: 1608ին հետ ազեափ գործ-
ածութիւնը բաւարան հասարակ եղած էր, միայն
թէ քիչերը գիտէն ապէկ հետապետ շնուի: Մի եւ
նշյալ ատեն շատ աւսորդներ (որութիւններ) առ կերպ-
գործիք հանձներեց աշխատանքով՝ բուն զտակիններ:
Վրայ տառապութիւն չինչնոր:

83. Գործի հորիւը ասքից չկայ որ շատ քնն
ասենաերը ձանալ էր։ Ըստ Հն Պլինիս ապահի
կարել անանի եղանակա, մը կը ասորագրե որ Հի-
մակաւանին շատ կը մատիինայ, բայց մերջեն կոր-
ուած կամ մոցուած կ' երեւայ ։ Դասպար Աւելան
Փառկացի մէջ ԱՅԱԽին բախտ ունեցաւ նոյն պրու-
տը նորոյ ելու, որով և մեծ համբաւ ստուցաւ, և
Բաստի Տ. կայսրուն շատ մեծ ապին ընծ աներ ու մաս-
դամայն միայն իրեն աւոր հականն ապ արաօնութիւն-
մը առաւ, որպէս նաեւ զանիկաց ու արաւեռան բան-
առ արջն գտից կը կարծեին։ Անց առոք մէջ շատ
աշխիքանիք վարժեցուց, օրոնցը ամենէն յաշապահին
էր Վելոր Ծուանհարու ։ ասիկաց իր վարպետը մե-
նելըն ետք։ Նոյն գործքը սիւնապերի մէջ յա-
ռաջ ապաւ, և առիջից սիսոյ կարծիք սարածու-
ցաւ մէկ Վարակի կարել ալ Կիւռնոգերի մէջ, գրո-
ւուած ըլլայ։ Բայց աս սապէ և որ ՎԵՐԺԻՆ որդին
Հենրիկոս Ծուանհարու ։ ԱՅԱԽին Կիւռնոգերի մէջ
գտաւ տեսակ մը ժանուաշբու ապահին պյուն ու
մոշչերին ուր։

84. Աշխատավորի (հանդես ծառք) կեղեւը հիման վրա պահպան է ի վեց ծանօթ եր ու զանազան բաներու ու պիտակաբար ջրին երեսը կենալու համար բազմաթիվ թերթերու մեջեւ տարատափելու շնորհական կր գործածություն է, բայց մասաշրջանին արժանին ուն է, որ այս գարուն մեջ շիշերու բերան իրավե խճիկ (Արևած, Հունա) գրաւելու սկզբ, որով նաև ունչին կարծ ամ ապրանքը բառումն է իրավելի առեւտրակիր տասիճանի մը հասաւ։ Մեր հիմաց գործած ամ ապահեղըն շիշերը ժիկ։ գարուն մեջ երեւ ան եղած էին, առեղոյն խորոշական անոնց բերանը հասակակի փայտէ խրամաց եւ կամ մեռացէ փակա զակուզ մը կը պայտէք։ Կեղադարաններու մեջ հային ձիւ գարուն վերընթը սրնենափայտը շիշերուն բերանը խճիկը սկսուածա։ Հիմաց նոյն ծուռը որ թեղաշի (Թունէ) հաստ կեղեւուն ու կարծ մեկ տասին է եւ։ Հարուսացին երկիրներու մէջ կը բռնմի շատ բնամանն կը մշակնեն, եւ եթէ փայտ բռն գործ ամ ական կեղեւը կարեւու առեն հարիւառը զգուշաբիւններն ընեն ու մանաւանդ ծառին բռնուածու բանին ներքին քիչ առաջանակ ու ապահով պիտակաբար ջրին, ամ առաջին մէկ սրնեններին 15—18 անգամ կը բռն հասաւ կեղեւը բավարարակ կարելու առեն, բայց տուններ համարական մը կը մեռնի։

85. Վաղաժնակ քանուց շտումաց նմանթեր և արքայի գանձի մը կողմերը. իր անունը Պաղպիս Աշտամ Կորժիկ գաւառութեն առնաւած է, բայց թե ով առաջին անգամ պարզեց գետինը փորելով՝ մինչ յօւր հանելու դիմար մասինց կամ ի գործ զրաւ ուղարկու է: Բաման ծինք մանուկ Խոսկային իր 1691 թարգամած զրբին մէջ կը հասուատէ, որ առ արքայի յառաջ Մատենայի կողմերը կը զործածուեր: Ասկից Պամինիկոս Խասմինի մասն մէկուն հնուգուլ, զրբն որ Գաղղիւսի Լոււլովիկ մ.թ. թագարդն Խապիսային իր արքանինիւ կանչեց, ովդ տրուեսաց Գաղղիւս ապրուեցաւ եւ առաւելացաւ Ըրգուտ բառաւծ զքսուեմեան երկրին մէջ ընդան ներութիւն ո զործածութիւն գուտ: Ասկից այ ետքեն Կերումնիսից, Տրիստանիսից ու Հիւմիսային և Ամերիկայի մէջ աստրոնոմերու պիտա: Ամանք ասք ունիզգը Նենաստամի մէջ կը քանին, բայց աս կերպ հոր բանալու Եղանակին նոյն երկրին մէջ զործածութիւն ասեց ակաց այ է նև, յայստի ցուցում մը ամեն, ին չի այ, թէ Նըրուորդի մէջնն ալ ունիից առ նուած ըլլայ. գուցէ արիշ շատ բաներու նման աւ վահական ակացուանք սկիզ առած ըլլայ՝ առանց իրարու հետ հաղրդակակցու թեալ:

86. Λαζαρέντια (Lazare d'Éole) γραμμή ήσαε
φωράντη, ορθή αρ Σαΐδη παθήτη φρονώτες μακάν' έρω-
δρυπωτίους διηγήσερε ήρη ζωῆς, ημετες Σαζανίαν πρόκρη-
τικέρ, ορθή αρ Ξενιανικήν την ήμερητές ζωτικότηταν
ανά σήμερη έρη αρ 1680ίην ζασιθή θέληστανε: Ρωμή
η Ερέτη αρ Σεβερίνην αλι μαστρ φύσης γενος διανο-
θειασθήσεις μ' ουτερέβη: — Ήτη τε, τογήν μηδέρη η μαστρ
ερέτηντην γραμμήν ήτη τε, ζωτική (miroir ardent).

87. Կ-այտեա չժեւը խիստ չին առենքըն ալ

88. Համեմատե՛ք (սպիտակ թիւնն ինձաւուր
ծանօթ էր ու երրեն նաև գծագրելու կը գործա-
ծուեր, բայց բուն հիմնակուան կերպուանքն եւ!
Ժե՞ւ զարու երիւեցա և մասնաւորապէս բրա-
տանցոց համար կը միշտի թէ 168մի ու-
ղեն իրենց մէջ հատարակ բան մըն էր եղեան ու
մոյր փայտի մէջ հաստառուած կապարեալ զրից!

զօրծեցը) 1643ին դաւու թօրիչէլիք, որն որ Կայսերին աշխերան էր և Դասկրինացի աւագ գլուխ անձնական բժիշկը։ Եր առ զօրծքին վայ ըրած փոքրը միջնորդ ասքիցն մեջ հրապարակաւ կը յստիւր։ Հաստ հաւանական է որ ասկից անմիջապես ետք եւ ոչ թէ յատաջ քարմանքը (օգին տարութիւնը չափելու գործեցը) գտնուած ըլլայ։ Ունի՞ առ մերին գործ շն գիւտը Հարուստացի Առանեցի Տքեպագելին կը լնծոյն ու կ'ըսեն թէ ինչ ասոր և առջին ցցցը 1638ին հանած ըլլայ։ Խոկ երկուք առ առօրինակներու բանեկը նաևին փորձն ըստ փառապահութիւնի թիւնականը։

卷之三十一

Ամերիկանց 100 ըսթ աղբե թթաւքի՝	$223\frac{1}{2}$	գրամ.	Քիչուր	2 տվա
Արևածագի 100 ըսթ աղբե թթաւքի՝	$109\frac{1}{2}$	"	$\frac{1}{2}$	"
Հիմունայ 300 դրամական թրթա՝	109	"	2	"
Հիմունա 3 փառական սպարթի՝	10.50	"	1	"
Համազար թթ 100 քրամական թթաւքի՝	$242\frac{1}{2}$	"	2	"
ՄՊարթիրոն 300 դրամական թրթա՝	$129\frac{1}{2}$	"	2	"
ՄԲրած 300 առաջարկահան թրթա՝	$109\frac{1}{2}$	"	2	"
Փարթի 300 դրամական թրթա՝	$129\frac{1}{2}$	"	2	"
Փարթի թթ Ա' սթ 120 դրամական թրթա՝	109	"	2	"
Գլուխ (Մարտ) 291 420—425 դրամական թրթա՝		"	21	դր.